

DTN – tien jaar vooruit

In tien jaar tijd kan er veel gebeuren. Trends, golven, generaties en technologieën komen meestal niet uit de lucht vallen. Dat zijn ook niet de ontwikkelingen die het ons verhinderen om de hoek van de tijd te kijken. Hoewel, social media is wel heel onverwachts en snel tot wasdom gekomen. Waar Al Qaeda in 2001 nog per jeep door de woestijn met videobanden moest leuren om lokale televisiestations bereid te vinden de tapes via Al Jazeera de ether in te sturen, daar is elke IS-strijder een wandelende eigen broadcasting company. En waar het informatiemonopolie in de jaren negentig en zelfs na 2002 en 2004, na de moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh nog redelijk stevig bij de autoriteiten lag, daar heeft twitter de “wisdom of the crowd” een hele nieuwe dimensie gegeven. Dat is allemaal waar.

■ **Beatrice de Graaf**
Hoogleraar *Geschiedenis Internationale*
Betrekkingen, Universiteit Utrecht

Toch sprak een beroemd politicus, volgens mij was het Churchill, ooit de terechte woorden: “the only thing politicians should really be afraid of is incidents, my dear, incidents”.

Als een historicus maak ik graag uitstapjes naar de sociale wetenschappen, de politicologie of het recht. En soms zelfs de psychologie. Voor trends, modellen en methoden is daar meer te halen dan bij historici die gewoon het eigen gezonde verstand gebruiken. Waarschijnlijk worden de diensten daarom dan ook bevolkt door zoveel historici. Daar heb je toch uiteindelijk het meeste aan. Er is nog een andere reden waarom historici zo veel beter in staat zijn de loop van de geschiedenis te duiden en te indiceren: de macht van incidenten. Denk aan 28 juni 1914. Denk aan de hete oktoberdagen in 1962, denk aan 11 september 2001. De macht van liminale momenten is onvoorstelbaar groot. De aanslagen in Madrid, 11 maart 2004, waren de trigger tot de oprichting van de NCTV, tot die tijd nog zo’n moeizaam bureaucratisch proces. De 13^e november 2015 zal ook ons denken over terrorisme, ons veiligheidsbeleid, in ieder geval dat van Frankrijk, maar ook de oorlog in Syrië en hier fundamenteel veranderen.

Daarom is het ook zo moeilijk om om de hoek te kijken. Wat als er hier een Anders Breivik opstaat, of als er een soortgelijke aanslag als die op Henriette Reker door een Pegida-aanhanger op een van onze regeringsleiders wordt gepleegd? Of als hier wél een jihadistische aanslag met succes wordt volbracht?

Toch, tien jaar geleden voorspelde de DTN al dat Jihadisme één van de grote dreigingen zou zijn. Maar of dat *homegrown*, *leaderless*, *leaderled* was, of dat vooral een dreiging naar de regio toe was, of vanuit de regio naar Europe terug, via terugkeerders? Dat was niet voorzien. Die details zijn niet vanachter het koffiedikgordijn tevoorschijn te toveren.

Ik sluit af met een paar voorspellingen. Die doe ik als historicus, die welbekend vooral bezig zijn met het voorspellen van de laatste veldslag, maar ik doe ze met overtuiging.

De eerste voorspelling heeft betrekking op de relevantie van de correlatie tussen oorlogstonelen en terrorisme. Het hoeft eigenlijk geen verder betoog, maar één van de meest duidelijke verbanden is die tussen verhoogde kinetische activiteiten, de aanwezigheid van vuurwapens, het wegvallen van bestaande structuren van orde en gezag enerzijds (het verlagen van de geweldsdrempel) en het toenemen van terroristische aanslagen anderzijds. De beroemde XXX-kaart laat het zien: Syrië, Irak, Afghanistan, Jemen (die vergeten oorlog!). Een oorlog duurt minimaal tien jaar voordat er weer een mate van internationale controle en beheersing via de opbouw van nationaal gezag en internationale interventies is gerealiseerd. Denk aan Afghanistan van 1979-1989, en van 2003-2013. Denk aan Irak vanaf 2003. Dus wanneer we de huidige oorlog tegen IS in 2013 laten beginnen, zitten er we nog zo’n 40 DTN’s aan vast. En daarmee ook aan alle onverwachte dynamieken en uitstralende veiligheidsrisico’s, aan de aantrekkingskracht van het “theatre of war” voor Europese jihadisten, aan de overtuiging dat de slachtofferrol van de Umma is gerechtvaardigd.

De tweede voorspelling heeft betrekking op de irrelevantie van het verbieden van ideologieën. Noch het verbod op anarchisme en het vervolgen van voortvluchtige anarchisten in de 19^e eeuw, noch het verbod op fascisme en communisme, of op separatisme heeft de RAF, de BR, de IRA, de ETA en de Republikaner ervan weerhouden vanuit de ondergrondse de meest gruwelijke aanslagen te plegen. Integendeel. Naarmate de weerbaarheid vanuit de eigen ideologische/etnische/nationale/religieuze gemeenschap tegen terrorisme toenam, nam de voedingsbodem en de kracht van het aantrekken van nieuwe rekruten af. En die weerbaarheid moet worden gevoed, beschermd, door dialoog, door het bieden van enige politieke ruimte en zorgvuldige controle. Een verbod op salafisme, is zo al niet volledig onhaalbaar, ook op de korte en middellange termijn een extra veiligheidsrisico. Het slaat de bodem onder de dialoog met radicale en salafistische voorlieden vandaan, voedt injustice frames en drijft een hele beweging ondergronds, met alle nare dynamieken van dien.

De derde voorspelling heeft betrekking op de DTN zelf. Ik voorspel u dat de afwezigheid van de DTN de komende tien jaar ook een aantal interessante consequenties en effecten heeft. Ten eerste zullen een aantal ministeries opgelucht adem halen. Het ministerie van BuZa mag zelf weer bepalen waar het veilig of onveilig is. De AIVD hoeft niet bang te zijn dat de NCTV de informatiepositie weggeeft en mag zelf op de feiten blijven zitten. Ze houdt haar duidingsmacht.

De Tweede Kamer zal daarentegen geïrriteerd zijn. Het nationale spel van het ingetrokken paspoort-turven, vrijgesproken dan wel veroordeelde Syriëgangers beklagen houdt dan op. Ook onderzoekers zullen op hun neus kijken. Waar de AIVD altijd zo zuinig met voetnoten omspringt als de Putter met krenten in de karnemelk-pap, daar grossiert de NCTV in heerlijke terzijdes, citaties en sappige details.

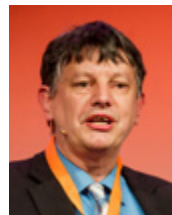
Zal de afwezigheid van DTN's ons land veiliger maken? Ik vrees van niet. De sectoren, de gemeentes smachten naar informatie. De achterstand die gemeentes oplopen doordat ze niet social media en andere kanalen van 24/7 horror en terror bij kunnen houden, lopen ze in via deze DTN's. De DTN's zijn niet voor het grote publiek, ook eigenlijk niet voor de Kamer. Ze zijn er om anticyclisch te waarschuwen, af te remmen, of juist te alerteren. Dat is een moeilijke, moeizame, ondankbare maar vooral ook moedige rol, die het waard is om gekoesterd te worden. In tijden van informatieovervloed, van informatieverzadiging, is het niet het detail, het feit, maar de show, het drama dat de aandacht trekt. Om daar een structurele kracht van ontdramatisering tegenover te stellen, een instrument dat nuchter houvast en context biedt, dat is onovertroffen en van groot belang. Dus, houdt de DTN's zo lang, zo gedetailleerd en vooral zo saai mogelijk. Dat komt de onvermijdelijke performativiteit ten goede, en houdt de Kamerleden en ministers op koers.

Terrorisme van de toekomst

Met deze conferentie kijken we terug op tien jaar terroristische dreiging, zoals die is geschetst in veertig opeenvolgende DTN's. Als aanvoerder van het "prognostic team" dat verantwoordelijk is voor deze productie en als bedenker van de systematiek, is mij gevraagd de blik nu eens verder vooruit te werpen. Hoe zou het dreigingsbeeld er in 2025 uitzien? Wat zouden de bepalende thema's en factoren zijn die kleur zullen geven aan DTN80? En of ik dan zo vriendelijk zou willen zijn om mijn verhaal te illustreren aan de hand van één beeld. Toen ik nadacht over deze vraag kwam bij mij onmiddellijk het beroemde en beruchte schilderij *Who's Afraid of Red, Yellow and Blue* van de Amerikaanse kunstenaar Barnett Newman op het netvlies.

Zoals u weet is dit doek in 1986 door een – wat wij nu zouden noemen – gewelddadige eenling – met een stanleyes bewerkt. Vervolgens ontstond een grote rel omdat restaurator Goldreyer vier jaar de tijd nam om grof gezegd naar de Gamma te lopen voor drie rollers en goedkope verf en het daarna simpel over te sausen.

Graag zou ik voor deze bijzondere gelegenheid het doek nog een keer op deze wijze onder handen nemen en het de nieuwe titel *Who's Afraid of Red, Yellow, Blue and Green* meegeven. Met deze variatie op het schilderij van Newman wordt wat mij betreft de ontwikkeling van de dreiging ingekleurd, zoals ik die in mijn ruim dertigjarige loopbaan in de wereld van het contraterorisme voorbij heb zien komen. Ik begon in de nadagen van de Koude Oorlog, toen het rode gevaar nog allesoverheersend was, ook op CT, met de steun van communistische landen aan vele terroristische groepen. Na de val van de Muur

■ Paul H.A.M. Abels

Plv. directeur Analyse en Strategie/
Hoofd afd. Terrorisme & Extremisme, NCTV

Who's Afraid of Red, Yellow and Blue, geschilderd door Barnett Newman

leek de dreiging een tijdlang geel gekleurd te zijn, omdat analisten grote risico's onderkenden in de snel groeiende economische reus China. Even leek ook de milieubeweging te radicaliseren, maar gelukkig is deze blauwe dreiging zeer beperkt gebleven. Maar vanaf het begin van deze eeuw is het groen van de islam allesoverheersend in het dreigingsbeeld. Ik had ook voor zwart kunnen kiezen, maar dan zou het doek van Newman teveel lijken op de vlag van ISIS. Natuurlijk heeft jihadisme alles met de islam te maken, maar het is wel een geperverteerde vorm van deze religie; een gewelddadige sekse.

Als we nu de blik vooruit richten en ons afvragen wat de overheersende kleur van de dreiging zal zijn in DTN80, dan zal menigeen denken dat die ook dan nog steeds groen zal zijn. Maar is dat wel zo? Als inlichtingenanalisten zijn wij gepokt en gemazeld in het